
Skolåren

En ensam resa

- Föräldrarna har svårigheter att hjälpa sina barn med skolarbetet på grund av brister i svenska språket och ofta kort utbildning
- Samarbetet och kommunikationen mellan skolan och familjen verkar i allmänhet ha varit otillräcklig eller obefintlig
- Många arbetar för att stödja familjen ekonomiskt, eller hjälpa hemma, vilket tycks påverka studierna negativt.
- De unga vuxna har få minnen av stöd från vägledare vid val till gymnasieskolan
- De flesta ungdomarna måste positionera sig i förhållande till kategoriseringen som "invandrare".
- Vissa beskriver diskriminering eller rasism från lärare och annan personal i gymnasieskolan som ledde till att avhopp eller byte av skola.
- Ofta mer positiva minnen från grundskolan

Enstaka positiva och stödjande lärare i grundskolan betydelsefulla

Jag har aldrig haft någon lärare som henne. Hon hjälpte mig med allt i skolan, jag kunde prata med henne om allting

Tara

Han tog ansvar för mig, och visade att någon brydde sig – innan dess var det ju ingen som brydde sig: "han har dåliga betyg, xxxxx, men det är inget mer vi kan göra åt det" ..- han jämförde mig med några pack – pundare – i stan som inte hade några liv. Hade inget boende eller bilar eller pengar eller någonting... Ja, "där kommer du hamna, om du fortsätter så här" så tydlig var han. ... han fick med mig helt enkelt.

Andis

Skoldagarna som ett möjligt utrymme för frihet

du vet, svenskar dom får göra mycket mera. Plus att vi är samhälle där det är två kulturer. Det blir kr... automatiskt kulturkrock. Alltså ibland dom får göra saker, små saker som inte vi får göra. Och då blir det såhär så att man tänker varför? Det är ingenting. Vi gör den saken under skoltiden.

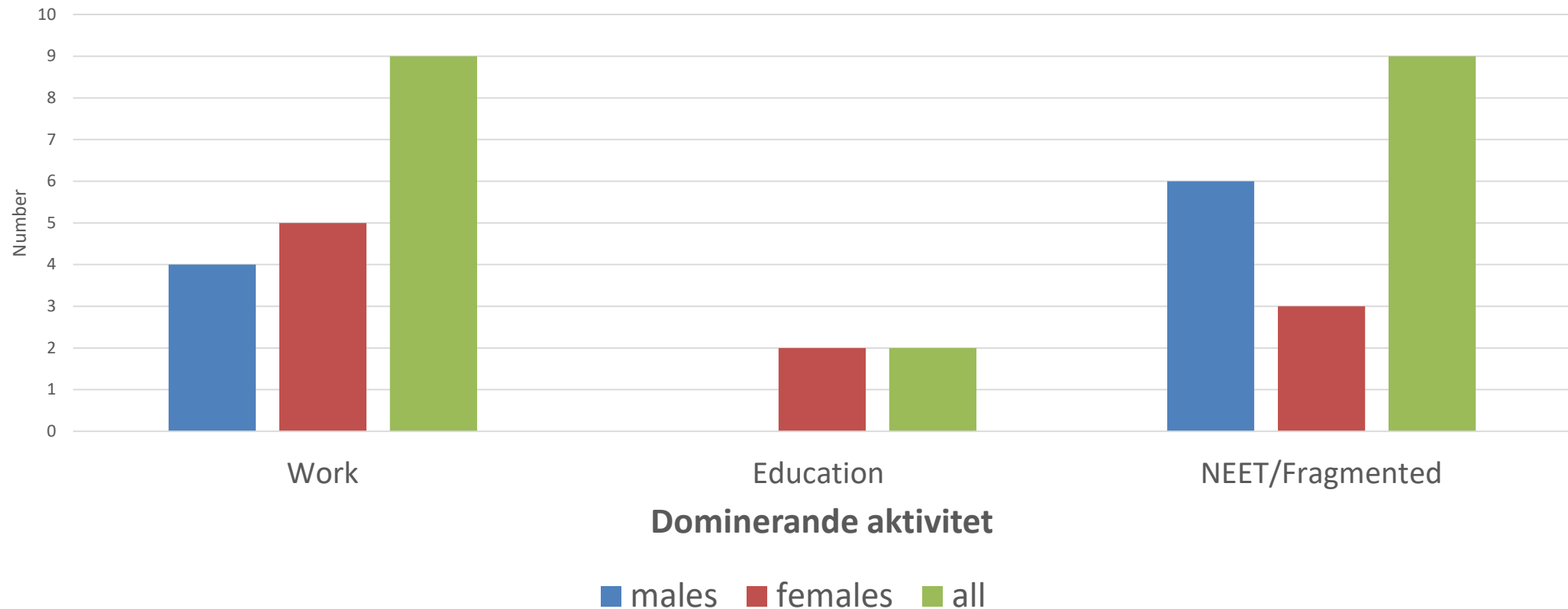
Ja och sen, som som jag sa vi var unga, man ville mycket. Förstår du? Mer än vad man fick ... Men den skiten får jag ta idag... Men jag kan också säga så hära: gymnasietiden var den bästa tiden i våra liv. (skrattar)... Ja från sjuan ända till gymnasiet. Jag kan säga också att det var den bästa tiden i våra liv.

Hawa

De första åren efter att ha lämnat skolan

- Att lämna gymnasieskolan var mindre en förväntad brytpunkt utan mer av en fortsatt rutin av osäkerhet och beroende
- Nio var huvudsakligen i en NEET- / fragmenterad situation
- Nio hade jobb, främst servicejobb, ofta utan utvecklingsmöjligheter.
- Två unga vuxna hade huvudsakligen studerat i vuxenutbildning men flera studerade bredvid jobbet.

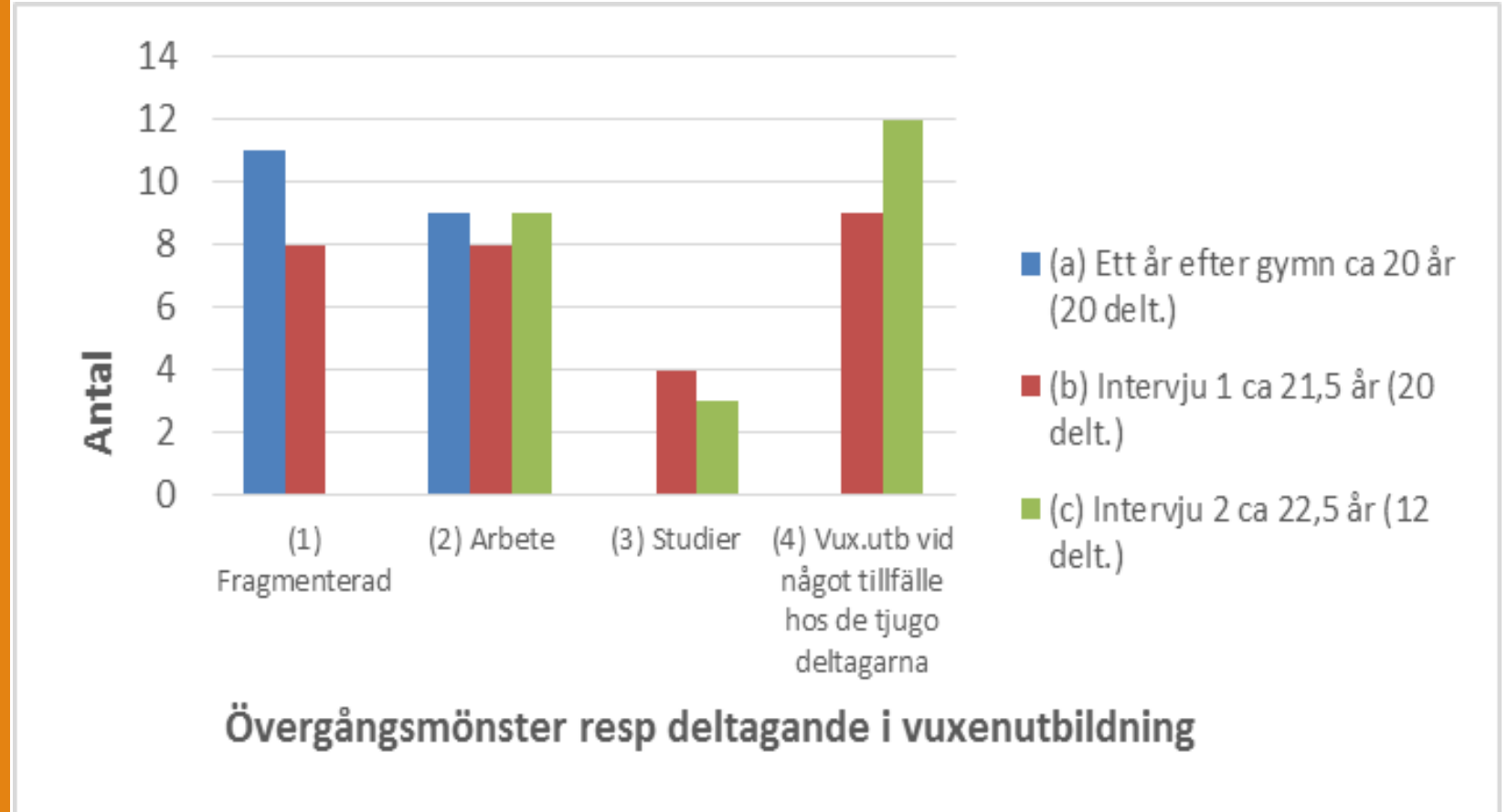
Dominerande aktiviteter under 2-3-årsperioden efter att ha lämnat skolan

3 övergångsmönster

3 perioder

Att börja och avsluta vuxenutbildning framstår som markerade brytpunkter. Tre år efter gymnasieskolan hade mer än hälften av gruppen deltagit i vuxenutbildning som strategi för en bättre framtid.

Den socio-geografiska platsen, andrafiering och frånvaron av det svenska

De flesta ungdomar måste positionera sig i förhållande till kategoriseringen som "invandrare".

Diskriminering och rasism förekommer i skolan och på arbetsplatser

De platser där de unga bor och går i skola kännetecknas av avsaknad av "det svenska" - svenska grannar, svenska klasskamrater och svenska språket.

I miljonprogramsområden, eller i så kallade utsatta bostadsområden, som majoriteten av de unga är bosatta i sker en allt högre grad av skillnadsskapande i etnisk mening, framförallt för de med utomeuropeisk bakgrund

Det sammanfaller med ansamling av fattigdom, lägre sysselsättning och inkomster, lägre utbildningsnivåer och lägre andel behöriga till gymnasiet.

Risk för utveckling av "ghettofiering" i amerikansk mening, eller banlieu i en fransk kontext, där stigmatiseringen är uttalad och marginaliseringen är avancerad, med mycket starka "inlåsnings effekter" och begränsade livschanser.

Pragmatiska val

– förändrat habitus och handlingshorisonter

Begränsat aktörskap

Begränsat socialt, ekonomiskt och kulturellt kapital

Otherness/skillnadsskapande. Underordnad position på de fält de deltar i.

De unga kvinnorna- mindre utrymme för självständiga beslut

Familj har mycket signifikant betydelse. Anledning att tala om en kollektiv handlingshorisont snarare än bara en individuell.

Förändring över tid – ändrade positioner

Berättelserna speglar att deras handlingshorisont vidgas från den tid de lämnar skolan, och de gör olika pragmatiska-rationella val som förändrar sina positioner.

Samspel mellan de strukturella villkoren och det individuella aktörskapet

I de ungas karriärutveckling sker ett samspel mellan de strukturella villkoren och det individuella aktörskapet om vad som ses som valbart, möjligt och omöjligt.

Klass och etnicitet kan sägas flätas samman genom den positionering och det skillnadsskapande de unga möter och deras placering i det socio-geografiska rummet. Kön har betydelse i den meningen att de unga kvinnorna har mindre utrymme för självständigt agerande än de unga männen.

Det individuella aktörskapet är begränsat, tydligast efter skolmisslyckandet, men med hjälp av institutionellt stöd främst i form av utbildningsmöjligheter och informellt stöd ökar förutsättningarna för förändringar över tid genom vidgade handlingshorisonter och individuella karriärval.

De ungas skol- och arbetsmarknadskarriärer konstrueras och utvecklas trots de strukturella begränsningarna och trots skolmisslyckandet, vilket är otillräckligt undersökt i tidigare svensk forskning om ungas övergångar.

För att summera så långt...

.. de unga människornas berättelser visar att skolmisslyckande och avhopp är komplexa och utdragna processer som är relaterade till utbildning och familj samt tillgång till makt och kapital - i linje med tidigare forskning

De unga tvingas i sin vardag möta ett skillnadsskapande och föreställningar om "invandrarskap" som ett socialt problem, samt beskriver en frånvaro av "det svenska" genom den socio-geografiska placeringen vilket påverkar de ungas handlingshorisonter.

Men inga losers..

De 20 unga män och kvinnor med invandrarbakgrund var anställda och / eller studerade i högre utsträckning än den större gruppen av 100 ungdomar:

Arbetar eller studerar 55% (46% i hela gruppen)

NEET / fragmenterad 45% (54%)

Några möjliga förklaringar

Intakta familjer i mycket större utsträckning- informellt stöd
Alkoholism, narkotikamissbruk och psykiska problem i familjen
rapporterades mycket mindre ofta

Färre flyttningar och uppbrott (förutom migrationen till
Sverige)

De unga arbetar, redan under skolåren i många fall.

Ytterligare slutsatser

Studien visar hur **socio-geografiskt plats** har en betydande inverkan på ungdomars övergångar, deras handlingshorisonter och social rörlighet. Resultaten tyder på att forskning om ungdomsövergångar, särskilt ungdomar med skolmisslyckande, bör innehålla en rumslig dimension.

Min studie visar att det är viktigt att undersöka rollen av perioder av **rutiner**, både i skolan och i etableringsprocessen, och det lärande eller icke lärande som sker där, för nyanserad förståelse av mekanismerna bakom skolans misslyckande och vad som följer därefter.

För skolpersonal och i synnerhet vägledare är det viktigt att förstå **familjens betydelse** för unga med migrationsbakgrund

Förståelse av en **kollektiv handlingshorisont** snarare än bara en individuell, och kollektiva pragmatiska-rationella beslut med hänsyn till både familjens behov och krav.

Implikationer - Vägar framåt Skolan

En enkel åtgärd: **Höja åldersgränsen på ungdomsgymnasiet** med tanke de som invandrar efter skolstart, inte minst de ensamkommande tonåringarna, och deras svårigheter att nå målen i grundskolan.

I skolan och i olika utbildningsprojekt

Ökade kunskap bland skolpersonal om elevernas livsvillkor är nödvändiga för att introducera nya lösningar. Ge erkännande av olikhet för att minska diskriminering.

Coaching för att ge struktur och uppmuntran, och hjälpa till med läxor i skolan, för att förhindra avhopp och låga eller ofullständiga betyg

Befrämja förtroendefulla relationer mellan skolan och föräldrarna.

Öka uppmuntran av elever i skolan och ge erkännande av de ungas identiteter

Väl genomtänkt karriärundervisning i skolan. - skapa motivation och möjligheter till väl underbyggda val av inriktning av studier och framtid.

Etablering på arbetsmarknaden

Flexibel vuxenutbildning och arbetsmarknadsutbildningar som ger möjligheter att återkomma till studier. Vikten av flera "*andra chanser*" för att inte låsa in unga i karriärmässiga återvändsgränder.

Riktade och individuellt anpassade ungdomsprojekt och anställningsstöd.

Uppmärksamma diskriminering i anställningsprocesser

Svaret på frågan: Ja och nej

Samma behov som alla andra unga

Frågan om utbildningsbakgrund viktigast

Ekonomiska förutsättningar viktiga att förstå för "hjälparen"

Behov av starkare och organiserat stöd

Behov av erkännande och uppmuntran

Vägledning och erkännande - mångkulturell vägledning – en väg?

- En kulturcentrerad riktning där kulturella skillnader fungerar som en bas för en metodutveckling
- En universell riktning som betonar det vi alla människor har gemensamt och därmed det universella i all vägledning
- Blandningar av riktningarna menar att det universella finns i det specifika
- Mångkulturell vägledning "multicultural counseling" beforskas och utvecklas i USA, Canada och till viss del i Europa främst Storbritannien, men är mycket begränsad förekomst i Sverige
- Ett exempel: Cross-Cultural Life-Career Development (CCLCD) - en karriärvägledningsmodell som beaktar nya immigranternas mångkulturella behov (Chen 2008)

Gemensamt är ett erkännande av "andras" perspektiv, värderingar och normer.

samt ett intresse/kunskap/kompetens hos vägledarna för mötet med "the cultural diverse" – människor med annan bakgrund än den egna.

Det förändrade landskapet en av stora utmaningarna för samhället och vägledningen.

Det förändrade utbildningslandskapet och mångkulturella samhället skapar behov av ytterligare verktyg och kunskaper, inte minst för vägledare.

- 1. Det ökade skillnaderna i samhället mellan skolor, bostadssegregationen

- 2. Den stora gruppen med migrationsbakgrund

- 3. De många ensamkommande tonåringarna

Karriärundervisning i grundskola och gymnasium – en möjlighet. Hur skall elevernas karriärkompetens stärkas?
Förutsättningen - ett ämne i timplanen.

Finland som exempel – obligatoriskt ämne i läroplan och timplan

Elevhandledning grundskolan 38 timmar per år i varje årskurs– med fokus på i högstadiet

Gymnasiet - studiehandledning: 38 timmar

Vilket innehåll är centralt i grundskola resp. gymnasiet– inkl. introduktionsprogram?

Vad behövs för material?

Andra viktiga förutsättningar?

Med framtiden i sikte

SKOLANS STÖD FÖR UNGAS FRAMTIDSVAL

PROJEKTET LÄRA FÖR KARRIÄRVALET 2016-2019

LISBETH LUNDAHL, ANN-SOFIE HOLM, MICHAEL LINDBLAD, ANDERS LOVÉN OCH EWA ROLFSMAN

STUDENTLITTERATUR 2020

Glimtar från "Lära för karriärvalet"

projektgruppen

I. PROJEKTET Lära för karriärvalet

Syfte:

Att få kunskaper om hur grundskolors omsatta läroplaner (innehåll, aktiviteter, aktörer) för karriärlärande utformas i olika lokala kontext och för olika elever.

Data:

1. Enkät svar från 1566 elever i årskurs 9 (70 klasser). Enkäten följde delvis uppläggning av en frivillig studie i PISA 2012

2. Enkät svar från cirka 80 studie- och yrkesvägledare i samma skolor

3. Fallstudier i fem grundskolor i fem kommuner av olika karaktär

(Förortsskolan, Stadsdelsskolan, Pendlingsskolan, Industriskolan, Glesbygdsskolan)

1. Styrning och organisation

Stor lokal frihet – föga av central styrning och oftast en delegation till den enskilda skolan – leder till att det finns en stor mångfald lokala, omsatta läroplaner för karriärlärande.

Bara en mindre del av kommunerna har en explicit strategi för ungas övergångar och/eller stöd för vägar och val.

Den omsatta läroplanen för karriärlärande karakteriseras oftast av

- Att den kommer sent – omkring 90% infaller i årskurs 8 – 9,
- Enligt Lgr 11 ska karriärlärande vara hela skolans ansvar, och den har inget eget ämne. I praktiken är dessa frågor skilda från undervisningen och vägledaren är oftast (nästan) ensamt ansvarig.

2. Aktörerna

- **Interna aktörer:** vägledarna får ta nästan hela ansvaret. Sällan systematiskt samarbete med lärarna. Rektors betydelse. Enskilda lärare entusiastiska och drivande – men i hög grad personbundet, sårbart.
- **De externa arbetslivsaktörerna:** Rekryterings- och matchningssyfte, fostran till företagsamhet, att ge inspirerande förebilder och vuxenstöd
- Sällan mer systematiskt och omfattande samarbete de olika aktörerna emellan.

3. Fokus och innehåll

- Svagt definierat och avgränsat kunskapsområde
- Innehållet domineras klart av förberedelser för gymnasievalen. Både vägledare och elever efterfrågar i enkäterna och i intervjuerna mer innehåll och aktiviteter som rör arbetsmarknaden och yrkesvalen.
- Eleven ges få möjligheter att sätta in innehåll och aktiviteter som syftar till karriärlärande i ett sammanhang. Få exempel på systematisk koppling undervisning – vägledning – externa aktiviteter (inkl prao). Inga genomarbetade läromedel som skulle kunna bidra i dessa avseenden.
- Få exempel på systematisk uppföljning

Vem får stödet?

- Det råder betydande skillnader mellan elever till svenskfödda och utlandsfödda föräldrar ifråga om tillgång till och deltagande i karriärlärandeaktiviteter, i flertalet fall till den sistnämnda gruppens nackdel
- Kön: Flickorna beskriver i högre grad än pojkarna att de deltar i karriärlärandeaktiviteter
- Lokal kontext. Stora variationer
- Socioekonomisk bakgrund: stort bortfall – svårt att dra slutsatser.